

Toespraak, uitgesproken door Erik Hordijk, voorzitter van de Jonge Democraten, tijdens de twaalfde Algemene Ledenvergadering op zondag 13 november 1988 om 16.30 uur te Soest.

Jonge Democraten, geachte gasten,

Werkloosheidsbestrijding heeft de hoogste prioriteit, roept iedereen. Het kabinet heeft werkloosheidsbestrijding gemaakt tot hoofddoelstelling van het huidige regeringsbeleid. De drie grootste politieke partijen, met in hun kielzog de rest van de Tweede Kamer, publiceren het ene banenplan na het andere. Was het vroeger vooral een socialistisch stokpaardje, nu lopen de regeringsfracties van CDA en VVD voorop bij het bedenken van allerlei ingewikkelde plannen om de werkloosheid te verminderen. Tientallen plannen worden vanuit Den Haag over het land uitgestrooid. Het aantal arbeidsmarktregelingen blijft maar stijgen: JOB (Jongeren Ontplooiingsbanen), JWG (Jeugd Werk Garantieplan), PALL (Premieregeling Aanvaarding Lager Loon), SOL (experiment sollicitatieclubs), GWJ (tijdelijke voorziening Gemeentelijke Werkgelegenheidsinitiatieven Jongeren), MDA (Maatregel ondersteuning arbeidsinpassing), MOVE (Maatregel gerichte Ondersteuning Verplaatsing bedrijven). Voor deze en andere arbeidsmarktregelingen is voor 1988 negentienhonderdveertien miljoen gulden begroot en voor volgend jaar meer dan twee en half miljard gulden. Helpen al die banenplannen om de werkloosheid te verminderen? Of is het één groot politiek circus waarbij de één nog harder dan de ander schreeuwt dat het vooral zo moet, maar waarbij niemand weet wat de gevolgen van de plannen zijn?

"Het merkwaardige aan onze houding tegenover

werkloosheid is dat we het een probleem vinden. Vijftig jaar geleden werkten er vier en half miljoen mensen tegen een laag salaris en met een lage produktiviteit. Nu, in 1986, werken er weer of nog steeds vier en half miljoen mensen. Zij verdienen veel meer en produceren bovendien zoveel meer dat ook alle anderen in onze samenleving ervan kunnen leven. Laten we liever blij zijn dat wij in staat zijn met hetzelfde aantal mensen zoveel meer te produceren, in plaats van te zuchten over degenen die niet werken." Deze vrij samengevatte opmerkingen zijn afkomstig van oud VNO man Hollander uit een interview met het NRC Handelsblad in 1986.

Als we het zo bekijken is werkloosheid inderdaad een luxe probleem. Maar ondertussen zijn er wel zeventhonderd duizend individuen werkloos en een nog groter aantal mensen die wel zouden willen werken maar niet als werkzoekenden staat ingeschreven. Al zo'n vijftien jaar is er in Nederland sprake van structurele werkloosheid. Dat wil zeggen werkloosheid die niet verdwijnt bij een conjuncturele opleving van de economie. Deze werkloosheid zal zonder belangrijke wijzigingen in het arbeidsbestel dus nooit afnemen.

Werkloosheid is vooral een individueel probleem. Een man die oud is, een vrouw die te lang uit het arbeidsproces is geweest, een jongen met onvoldoende opleiding en een Turks meisje dat de Nederlandse taal niet goed genoeg beheerst. Een paar voorbeelden van individuele gevallen met eigen specifieke problemen. Werkgelegenheid daarentegen is vooral een macro economische probleem. De werkgelegenheid is de laatste jaren gestegen maar doordat het aantal nieuwkomers op de arbeidsmarkt sterker dan de werkgelegenheid steeg, is de werkloosheid nauwelijks gedaald.

Er is nog een ander probleem dat nauw met werkloosheid en werkgelegenheid samenhangt: de betekenis van arbeid voor mensen. Arbeid verrichten betekent niet alleen geld verdienen maar ook het verkrijgen van een plaats in de samenleving en het gevoel hebben dat je nuttig werk verricht voor de samenleving. Het probleem van arbeid is dus drieledig: het probleem van de

werkloosheid, het probleem van de werkgelegenheid en het probleem van de betekenis van arbeid voor mensen.

Ik heb al geschetst dat werkloosheid vooral een individueel probleem is. Banenplannen beogen in het algemeen werklozen aantrekkelijker te maken voor werkgevers of zijn erop gericht om werklozen werkervaring op te laten doen. Dat kan bijvoorbeeld door de sociale premies, die de werkgevers moeten betalen voor de aangenomen werkloze werknemers, te verlagen of door jonge werklozen met behoud van uitkering te laten werken bij de overheid om ze zo werkervaring op te laten doen. Het op deze manier bestrijden van de werkloosheid, wat in de praktijk neerkomt op het oplossen van allemaal individuele problemen, leidt niet tot het oplossen van het probleem dat er meer mensen willen werken dan dat er vraag is naar betaalde arbeid. De werkgelegenheid is er immers niet door toegenomen. Wel wordt in een aantal gevallen het individuele probleem van de werkloze ermee opgelost. Alleen in die gevallen waarbij werkgevers geen arbeidskrachten kunnen aantrekken omdat niemand aan de vereiste voldoet, bijvoorbeeld als er geen gekwalificeerde lassers zijn, wordt door het bestrijden van werkloosheid door bijvoorbeeld scholing, een daadwerkelijke vermindering van de werkloosheid bereikt. Hierbij moet wel worden opgemerkt dat op deze manier slechts klein deel van de huidige werkloosheid kan worden opgelost.

Werkloosheidsbestrijding en het vergroten van de werkgelegenheid is dus bij de heren politici in de mode. Net als in de rest van de samenleving geldt, wie niet aan de mode meedoet, hoort er niet bij. De banenplannen afkomstig uit de Tweede Kamer komen vooral neer op het pappen en nathouden van de werklozen. De plannen proberen niet alleen de werkloosheid te bestrijden maar ook banen te scheppen. Maar een groot deel van fondsen die bij het ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid ter beschikking staan voor het

uitvoeren van deze banenplannen vertonen overschotten. In 1985 werd er honderd miljoen gulden gereserveerd voor het JOB-plan zonder dat iemand wist hoeveel werklozen jongeren er voor ontplooiing beschikbaar waren. Van die honderd miljoen werd dat jaar niet meer dan drie miljoen uitgegeven. De rest mocht het ministerie van sociale zaken en werkgelegenheid doorschuiven naar 1986. Maar ook toen raakte minister De Koning zijn geld aan de straatstenen niet kwijt: slechts elf miljoen wist hij dat jaar voor het inschakelen van langdurig werkloze jongeren aan werkgevers te slijten. Vorig jaar september raamde de minister dat er in 1987 zo'n vijfduizend jongeren geplaatst worden in het kader van het JOB-plan. Een jaar later laat hij weten dat dat er vijftienhonderd zijn geworden en dat zich in de markt al verzadigingsverschijnselen lijken voor te doen. Dit is slechts één van de vele voorbeelden van fondsen voor de uitvoering van werkgelegenheidsplannen waar geld overblijft. De door deze banenplannen gecreëerde arbeidsplaatsen zijn in de praktijk bovendien geen volwaardige banen. Maar bovenal is de geschapen werkgelegenheid kunstmatig en vaak van tijdelijke aard. En met het oplossen van de problemen van individuele werklozen verminder je niet de werkloosheid. Het presenteren van dergelijke banenplannen is hetzelfde als werklozen en werkzoekenden een worst voorhouden wetende dat een groot gedeelte van hen nooit van deze worst zal kunnen smullen.

Het kabinetsbeleid bovendien is niet alleen misleidend maar vooral tegenstrijdig. Het beleid van het kabinet kenmerkt zich namelijk door de gedachte dat als het eenmaal weer goed gaat met de economie de werkgelegenheid van zelf weer toeneemt maar ondertussen zijn onder dit kabinet de beschikbare middelen voor banenplannen tot een record hoogte gestegen!

Als we werkelijk willen voorkomen dat er een maatschappelijke ontwrichting in de samenleving ontstaat doordat een groot aantal mensen dat betaald

werk wil verrichten niet kan werken omdat er niet voldoende aanbod van betaald werk is, dan zal de werkgelegenheid sterk moeten toenemen. We ontkomen er dan niet aan om te komen tot een nieuw arbeidsbestel. Een arbeidsbestel waarin betaalde arbeid als hoogst te waarderen goed wordt losgelaten. Een stelsel waarin het mogelijk is dat twee samenwonende of gehuwden bij een gelijke verdeling van de werkweek over beide partners beide voldoende carrière mogelijkheden hebben. Een systeem waarbij het mogelijk is voor werklozen om initiatieven te ontplooien of een deeltijd baan aan te nemen zonder dat de uitkering direct gekort wordt. Een systeem waarbij het gemakkelijker wordt om een eigen onderneming te beginnen. Een systeem waarbij het mogelijk is om zonder een 40 uryge werkweek toch een zinvol bestaan op te bouwen. Een systeem dat veel eenvoudiger is dan ons huidige kinderbijslag-, studiefinancierings- en sociaal zekerheidsstelsel.

Kortom: invoering van een stelsel met een gedeeltelijk basisinkomen. Invoering van een gedeeltelijk basisinkomen levert diverse economische impulsen op die leiden tot een vermindering van de werkloosheid en vergroting van de werkgelegenheid. Doordat je nog maar voor een beperkt deel in je eigen levensonderhoud hoeft te voorzien wordt het veel gemakkelijker om een eigen onderneming te starten. Om dezelfde reden wordt het makkelijker om in deeltijd te gaan werken. Het wordt mogelijk om de minimumlonen met het bedrag van het basisinkomen te verlagen zonder dat werknemers erop achteruit gaan. Werknemers ontvangen naast hun loon namelijk ook nog een basisinkomen. Daardoor kan werk dat eerst niet werd uitgevoerd omdat de minimumlonen te hoog waren, nu wel worden uitgevoerd. Aan de ene kant is immers in de maatschappij op veel terreinen een duidelijke behoefte om meer mensen in het arbeidsproces te betrekken. Denk aan de verpleeging, bestrijding van de criminaliteit en kinderopvang. Aan de andere kant is er een groot potentieel aan mensen die willen werken en nu moeten leven van een uitkering.

Arbeid zal in de toekomst steeds flexibeler ingezet

gaan worden. Steeds minder zal met vaste contracten worden gewerkt en steeds meer met taakgerichte afspraken en contracten zonder vastlegging van de arbeidsduur. Wil deze vorm van arbeid aantrekkelijk zijn dan zal een bepaald basisbedrag beschikbaar moeten zijn: het basisinkomen. Ik heb me hier beperkt tot de meer economische argumenten voor invoering van een basisinkomen. Maar er zijn ook belangrijke niet economische redenen voor invoering van een basiskomen. Zoals het inspelen op een verdere individualisering van de samenleving, en de vermindering van de invloed van de overheid op het individu die door het basisinkomen wordt bereikt. Het basisinkomen zal niet de gehele werkloosheid op kunnen oplossen. Het basisinkomen is wel een noodzakelijke voorwaarde om de werkloosheid op te kunnen lossen.

Het is nu meer dan ooit tijd om aan de politiek te vragen serieus na te denken over het basisinkomen. Ik roep onze geestverwanten in de Tweede Kamer dan ook op om niet mee te doen met het politieke circus van steeds maar nieuwe banenplannen. Voor D66 ligt hier een uitstekende mogelijkheid om zich te profileren als partij met nieuwe en verfrissende ideeën.

Behalve onder de modegril van werkgelegenheidsbeleid lijdt dit land nog onder een andere mode gril: Europa 1992. Nederland en vooral ook wij democraten, lopen voorop bij het propageren van een verdere Europese eenwording. Maar juist wij democraten moeten tegelijkertijd voorkomen dat dit Europa zonder grenzen geen Europa zonder democratie wordt. De belangrijkste besluiten worden genomen in de Raad van Ministers of op Europese topbijeenkomsten. De daar aanwezige functionarissen zijn vertegenwoordigers van hun land en niet van de Europese Gemeenschap. Bovendien primair benoemd om het nationale beleid uit te voeren. De rol van de Europese commissie zou uitgebreid moeten worden ten koste van de Raad van Ministers. De Europese commissie is er om het gezamenlijke Europese beleid uit te voeren en niet de raad van ministers. Besluiten

genomen in de Raad van Ministers en op topconferenties worden als voldongen feit opgediend aan de burgers en de nationale parlementen. De nationale parlementen hebben bijna in alle gevallen het nakijken. Bovendien kan men door het naar huis sturen van een minister niet een EG-besluit terugdraaien. Een klein deel van de democratische controle van de nationale parlementen is onder gebracht bij het Europees parlement. Het grootste gedeelte van de macht die bij de nationale parlementen weg is gehaald is echter ergens in de lucht boven Europa zoek geraakt. Terecht wordt hier gesproken van een gat in de democratische controle. Wij als democraten hebben een plicht om hierop te wijzen.

Een ander punt waarop ik wil wijzen is dat Nederland een keuze moet maken. Een keuze tussen een verdere Europese eenwording met als consequentie minder autonomie dan wel een eigen opstelling binnen Europa. Mevrouw Thatcher oogst veel kritiek met haar visie op de Europese eenwording. Maar ze is wel consequent. Zij kiest voor een eigen opstelling en een minder vergaande Europese eenwording. Hetgeen voor haar onder andere inhoudt dat ze geen voorstander is van een Europese munt en van een centrale Europese bank. Nederlandse politici, ook de politici van D66, hinken op twee gedachten. Enerzijds is men voorstander van een verdergaande Europese eenwording anderzijds wijkt Nederland regelmatig eigenmachtig af van in Europees verband gezamenlijk genomen besluiten. Zo stond men in de Tweede Kamer kamerbreed achter minister Nijpels die strengere milieueisen wilde stellen dan z'n Europese collega's. Een gezamenlijk Europees beleid ten aanzien van Zuid-Afrika is veel minder vergaand dan dat menigeen in Nederland dat zou willen zien. Het kiezen voor een eigen opstelling is voor het ene onderwerp misschien wel erg wenselijk maar het gevolg is wel dat je je recht van spreken verliest als andere landen bij een ander onderwerp ook willen afwijken. Voor een Europese eenwording is het noodzakelijk dat er compromissen gesloten worden en dat betekent voor de Europese landen minder autonomie, ook voor Nederland.

Kiezen voor Europa heeft consequenties en het is noodzakelijk om daarbij langer stil te staan dan dat dat nu gebeurd.

Jonge Democraten het gaat goed met onze organisatie! En dat mag best wel eens gezegd worden. Vandaag, aan de vooravond van ons eerste lustrum - dat we volgend jaar gaan vieren op een manier die past bij onze vrijzinnig democratische vereniging zijn wij de politieke jongerenorganisatie met relatief het meeste aantal actieve leden. Met regio's verspreid over bijna het hele land, organiseren een breed scala van activiteiten van hoog niveau. Maar niet alleen het aantal actieve leden en de kwaliteit van onze activiteiten stijgt, ook onze organisatie groeit verder. Nu er bijna overal in het land regio's zijn, is de volgende logische stap: het oprichten van afdelingen. Het doet me dan ook veel deugd hier te kunnen vertellen dat op 13 december met zeer veel enthousiasme de afdeling Leiden opgericht gaat worden. En dan kom ik op het aantal leden van de JD. Bewust noem ik dit als laatste, veelal krijgen de eerste punten namelijk minder aandacht. In de maand augustus hebben Roel van der Poort, Petra Nypels, Richard van Berkel en Wen Duffels in een bordeauxrode campagnebus heel het land afgereisd om met een stand aanwezig te zijn op de introductieweken van bijna alle universiteiten en aantal hoge scholen. Met veel enthousiasme hebben ze aan de nieuwe studenten uitgelegd wat de JD is en waarom het belangrijk is om lid te worden van een politieke jongerenorganisatie. Tienduizend campagnekranten hebben ze uitgedeeld. Vierhonderd informatiepakketten zijn er vervolgens vanuit Den Haag verstuurd om alle geïnteresseerde jongeren van informatie te voorzien over de JD. Honderd en vijfendertig jongeren hebben tenslotte de stap gezet om lid te worden van de JD. In Amsterdam en Leiden zijn we inmiddels de grootste politieke jongerenorganisatie en in veel andere studentensteden zijn we één van de grootste zo niet de grootste politieke jongerenorganisatie. Maar we zijn er nog niet! Een

recent onderzoek van het marketingbureau FHV/BBDO onder jongeren geeft aan dat de doelgroep van de JD ongeveer vijftien procent van de Nederlandse jongeren uitmaakt. Daaronder zijn nu nog veel jongeren die nog nooit van de JD gehoord hebben.

Tot slot, onthoud het volgende goed: als je kijkt naar de verhouding tussen het aantal leden van de vier grootste politieke jongerenorganisaties ten opzichte van hun respectievelijke moederpartijen, dan zij wij met veertienhonderdentwintig leden veruit de grootste!! En dat gaan we volgend jaar vieren met een schitterend lustrumcongres.

Ik dank jullie voor je aandacht.